

نشریه علمی فقه، حقوق و علوم جزا
مقاله پژوهشی، سال ششم، شماره ۲۱، پاییز ۱۴۰۰، صفحات ۳۶ تا ۴۸
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۲۰ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۲۵

بررسی قراردادهای حقوقی و عوامل موثر بر آن

| اله بخش کاوسی* | استادیار، دانشکده فنی مهندسی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

چکیده

شناخت اصول و موارد قابل توجه در اخذ یک قرارداد برای طرفین لازم است تا با شناخت وظایف خود و طرف مقابل سعی در تحقق قرارداد از مکتوب به فعلیت آن در عمل نمایند. آمارهای موجود در محاکم حقوقی نشان می‌دهد بخش عمده دعاوی حقوقی متأثر از شناخت کم‌طرف یا طرفین قرارداد نسبت به تعهد ایجاد بین طرفین است. قرارداد خوب می‌تواند به شخصیت و استقلال افراد یک جامعه احترام بگذارد و جایگاه اجتماعی جامعه را کرامت بخشد. نتایج مقاله نشان می‌دهد طرفین یک قرارداد، با شناخت موارد حقوقی مورد نیاز در آن و لحاظ نمودن آنها در قرارداد و عمل به موقع بر تعهدات خود، از خسارت‌های احتمالی پیش‌رو جلوگیری و با تعهد به وظیفه خود در اتمام درست قرارداد سهیم گردند و در تحقق اعتماد و افزایش آن در سطح جامعه و پایداری اعتماد در جوامع مدنی موثر واقع شوند.

واژگان کلیدی: قرارداد، معامله، اسناد، قانون مدنی، تفسیر، شرایط عمومی پیمان.

---

* نویسنده مسئول: Kavooosi_a@yahoo.com

مقدمه

انسان‌ها برای انجام امری مشترک به قراردادهای حقوقی نیاز دارند تا به واسطه آن، هم تعهد بدهند و هم تعهدپذیر باشند. مفاد قرارداد بایستی مشخص نماید که هر کدام از طرفین براساس قرارداد فی مابین چه وظیفه‌ای برعهده دارد و همچنین در قرارداد لازم است وظایف طرفین به درستی تعریف گردد و براساس آن، حقوق قانونی هر کدام از طرفین، به صورت اسناد رسمی بیان و مطابق تعهدات طرفین به درستی شرح داده شوند تا ابهامی در قرارداد نباشد و در مواقع ایجاد اختلاف، نیازی به تفسیر مواد حقوقی قرارداد لازم نشود.

اهداف مقاله

این مقاله در طی روند مطالعاتی خود اهداف زیر را دنبال می نماید. شناخت طرفین قرارداد نسبت به وظیفه خود در قبال طرف مقابل تدابیر لازم در انجام به موقع تعهد کاهش سهم هر کدام از طرفین در خسارت‌ها و پیش‌گیری از دعوای حقوقی

تعاریف قرارداد

براساس ماده ۷ قانون کار، قرارداد کار، قراردادی شفاهی یا کتبی است که به موجب آن کارگر در مقابل دریافت حق السعی کاری را برای مدت موقت یا غیر موقت برای کارفرما انجام می دهد (قانون کار، ۱۳۶۶).

شروط ضمن عقد بخشی از عقد را تشکیل می‌دهد و بنابراین تحقق شرایط اساسی صحت معامله با لحاظ کل قرارداد از جمله شروط ضمن آن مورد قضاوت قرار می‌گیرد. بنابراین اگر با لحاظ شروط ضمن عقد، مبیع یا ثمن معلوم نباشد، عقد به دلیل نامعلوم بودن یکی از عوضین باطل خواهد بود (شیروی، ۱۳۹۶).

اقاله خود نیز نوعی عقد است و یکی از سه سبب انحلال قرارداد در کنار خیارات و انفساخ (انحلال قهری قرارداد) است (کاتوزیان، ۱۳۸۷).

ارکان قرارداد

الف- موضوع: موضوع عقد می‌تواند انتقال مال و یا انجام کار باشد.

ب- طرفین: عقد یا قرارداد دارای حداقل دو طرف می‌باشد.

پ- رابطه‌ی حقوقی: رابطه حقوقی بین طرفین متعهدله و متعهد (عهده‌دار انجام تعهد) است.

رابطه حقوقی بین طرفین متعهدله (کسی که تعهد قرارداد به نفع اوست) می‌تواند انجام تعهد را از متعهد (کسی که عهده‌دار انجام تعهد است) درخواست نماید.

عقد براساس ماده ۱۸۳ قانون مدنی، یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر تعهد برامری نمایند و مورد قبول آنها باشد.

شرایط اساسی برای تحقق قرارداد براساس ماده ۱۹۰ قانون مدنی عبارتند از:

قصد طرفین و رضای آنها

اهلیت طرفین

معلوم و معین بودن مورد معامله (موضوع معامله)

مشروعیت جهت معامله (قانون مدنی، ۱۳۹۹)

امروز بیشتر قراردادهای مهم کتبی است و دوطرفه، نوشته را به بیان شفاهی ترجیح می دهند. دلیل شیاع این نظر (ترجیح کتبی به شفاهی) را در دو نکته می توان خلاصه کرد: نخست این که در بیشتر قوانین ارزش شهادت و اماره در ثبات قراردادهای محدود است. کند و با معتمدان آگاه به مشورت نشینند و از تصمیم های ناگهانی و احساسی دوری جوید. ولی در قرارداد های شفاهی امکان اشتباه و اختلاط تعهد و تعارف و تحریف قرارداد بیشتر است. (کاتوزیان، ۱۳۸۵).

قراردادهای در قانون مدنی

طرفین قرارداد نمی توانند با توسل به ماده ۱۰ قانون مدنی، هر قراردادی را از سیطره الزامات عقود معین خارج کنند. قراردادهای خصوصی با استناد به ماده ۱۰ قانون مدنی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد نافذ است. آزادی قرارداد ناشی از ماده ۱۰ بی حد و حصر نبوده و محدودیت هایی بر آن تحمیل می شود.

قرارداد به تراضی طرفین منعقد می شود که در این حالت، طرفین می توانند براساس ماده ۱۰ قانون مدنی آزادانه شرایط و آثار قرارداد را تعیین کنند و اثر قرارداد محدود به کسانی است که در قرارداد حضور داشته اند و طرفین ملزم به رعایت مفاد آن هستند.

انعقاد قرارداد و وضعیت پیچیده قراردادهای الحاقی، تردید هایی در مورد نقش اراده در حقوق قراردادهای بوجود آورد به نحوی که برخی اصولاً در مورد وجود اصل حاکمیت اراده تشکیک کرده و معتقد شدند اصل مزبور ساخته و پرداخته ذهن حقوق دانان است و با واقعیت منطبق نیست. (Robertson, 2006, p.26)

شرایط عمومی

شرایط عمومی پیمان، باید بدون هیچ نوع تغییری، در پیمانها مورد استفاده قرار گیرد. تغییر دادن، کاستن یا افزودن مطالبی به آن مجاز نیست.

پیمان دارای معنی عام و خاص است. در معنای عام به هر نوع توافق و تعهد گفته می شود. در حقوق بین الملل نیز از این واژه استفاده می شود. در معنای خاص قراردادی است اداری که جهت اجرای پروژه های عمرانی منعقد می گردد (کریمی، پرتو، ۱۳۹۲).

شرایط خصوصی

شرایط خاصی که مطابق ماده ۴ شرایط خصوصی پیمان، به منظور تکمیل شرایط عمومی، برای این پیمان، با توجه به وضعیت و ماهیت آن، تنظیم شده است. موارد درج شده در شرایط خصوصی، هیچ‌گاه نمی‌تواند مواد شرایط عمومی را نقض کند. با وجود این که در عرف پیمان‌ها، شرایط خصوصی حاوی ویژگی‌های هر پیمان است که نسبت به شرایط عمومی اولویت دارد، ولی در طرح‌های عمرانی که مربوط به یک کارفرمای اصلی یعنی دولت است، شرایط خصوصی به نحوی تنظیم شده است که تنها در چارچوبی که شرایط عمومی برای آن تعیین کرده است قابل تکمیل باشد. بدین روی، درج مطالبی خارج از محدوده تعیین شده، در شرایط خصوص مجاز نیست.

تفسیر قرارداد

تفسیر عبارت است از رفع ابهام از قرارداد در راستای احراز قصد مشترک طرفین. این ابهام ممکن است بواسطه تعارض اجزای قرارداد با یکدیگر، یا تعارض آن با اوضاع و احوال و شرایط پیرامونی محقق شود. با این حال فرآیند تفسیر در هر یک از فروع مزبور یکسال است. مهم ترین عامل در تفسیر قرارداد مدنظر قرار دادن اراده مشترک طرفین است. مرجع رسیدگی کننده در پی آن است که با ارزیابی قرارداد، این خواست و اراده مشترک را تبیین نماید. البته با توجه به اینکه قرارداد متاثر از شرایط پیرامونی شکل می‌گیرند، تنها منبع مورد ارزیابی در تفسیر قرارداد، اسناد آن نخواهد بود بلکه رفتار طرفین نیز نشانه‌ای از قصد مشترک آنان قلمداد می‌گردد. (موسوی، ۱۳۹۱)

چنانچه در قرارداد بین طرفین اختلافی مبهم به وجود آمد که راه حل واضحی برای آن در قرارداد طرح نشده بود بایستی تلاش گردد تا به کمک متن قرارداد و یا منابع مرتبط در خصوص قرارداد رفع ابهام حاصل گردد.

در جایی که عبارات به کار رفته به حدی از صراحت برخوردار باشند که هیچ ابهامی در فهم آنها وجود نداشته باشد، تفسیر منتفی است. این ابهام را می‌توان در قرارداد به صورت بروز اختلاف بین طرفین متجلی دانست. (کاتوزیان، ۱۳۸۵)

عقود معین و عقود نامعین

عقود معین (قراردادهایی که با نام مشخص در قانون تعریف شده‌اند مانند بیع، اجاره، رهن) و قراردادهای نامعین (که طبق ماده ۱۰ قانون مدنی و بر مبنای اراده متعاملین منعقد می‌شوند. قرارداد پیمانکاری در قانون مالیات‌های مستقیم (ماده ۱۰۷) در عقود معین عنوان شده است که قانون‌گذار صراحتاً از آن نام برده است (شیروی، ۱۳۹۶).

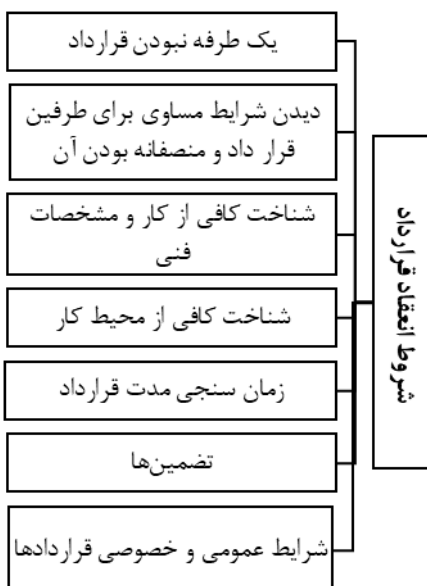
عقود نامعین قراردادهایی هستند که در قانون پیش‌بینی نشده اما براساس اصل آزادی قراردادها معتبر شناخته می‌شوند مانند قرارداد تدریس در یک مؤسسه آموزشی (صفایی، ۱۳۹۵).

شرایط اساسی برای صحت معامله براساس ماده ۱۹۰ قانون مدنی قصد طرفین و رضایت آنها است. در هر قرارداد باید قصد و رضای طرفین هم‌خوانی داشته باشد تا معامله به درستی واقع شود و اگر

قصد و رضای طرفین قرارداد تعارض داشته باشد آن قرارداد باطل خواهد بود. از جمله شرایط اساسی صحت هر معامله براساس بند ۳ ماده ۱۹۰ قانون مدنی این است که مورد معامله «معین» باشد. طرفین معامله براساس ماده ۲۱۰ قانون مدنی باید برای معامله اهلیت داشته باشند

مشروعیت جهت معامله

در معامله مطابق ماده ۲۱۷ قانون مدنی لازم نیست که جهت آن تصریح شود ولی اگر تصریح شده باشد باید مشروع باشد و الا معامله باطل است. علاوه بر شرایط فوق، شروط ذیل نیز برای انعقاد قرارداد لازم است. این شروط در (شکل ۱) ترسیم شده است.

شکل ۱. شروط لازم برای انعقاد قرارداد، مأخذ: نگارنده

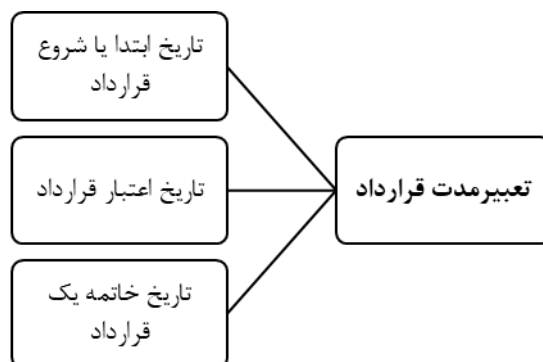
قراردادهای کار: از نظر مدت نیز قابل دسته‌بندی هستند. این دسته‌بندی شامل موارد زیر است.

قرارداد کاری موقت: بدیهی است که قرارداد موقت دارای زمان خاتمه قرارداد است و با سررسید این تاریخ زمان قرارداد به پایان می‌رسد. در صورتی که قرارداد به موقع تمدید نشود و تکلیف آن مشخص نشود و کارگر به کار خود ادامه دهد، قرارداد حمایتی از او ندارد.

قرارداد کاری غیرموقت: اما در قراردادهای غیرموقت تنها زمان شروع قرارداد ذکر می‌شود و پایانی برای آن مشخص نمی‌شود. معمولاً در متن قرارداد نیز به نامحدود بودن زمان این قراردادها اشاره می‌شود. طبق قانون کارهایی که طبیعت آنها ادامه‌دار است در صورتی که مدتی در قرارداد تعیین

نشود، قرارداد دائمی محسوب می‌شود. در این نوع قرارداد امکان فسخ یک طرفه وجود ندارد و فسخ با شرایط خاصی انجام می‌شود. قرارداد کاری برای انجام کار معین: در این قرارداد کاری کارگر برای انجام کار معینی تعهد می‌کند. این قرارداد با انجام تعهد و پرداخت حق‌الزحمه پایان می‌یابد. در این نوع قرارداد هم تا انجام تعهدات دو طرف امکان فسخ یک طرفه امکان‌پذیر نیست.

مدت قراردادها

شکل ۲. مدت قرارداد، مأخذ: نگارنده

یک قرارداد اصولی و حقوقی دارای مدت زمان شروع و پایان قرارداد است. یک قرارداد می‌تواند محدود یا نامحدود باشد؛ بنابراین باید تاریخ شروع و پایان قرارداد برای هر قراردادی به صورت دقیق نوشته‌شود (شکل ۲).

آغاز قرارداد و تاریخ امضای آن باید به روشنی مشخص باشد. در بعضی از قراردادها تاریخ آغاز قرارداد همان تاریخ امضای آن و در برخی دیگر تاریخ آغاز قرارداد از چند روز تا چند ماه پس از امضای آن است.

حق الزحمه قراردادها

مبلغ قرارداد می‌تواند به صورت برآورد یا به صورت قطعی باشد. در هر دو صورت باید مبلغ قرارداد و نحوه دریافت و پرداخت به همراه تاریخ‌های پرداخت به دقت و کامل در این بند توضیح داده‌شوند. در اکثر دعاوی حقوقی، بیشترین آنها بر سر مسائل مالی اتفاق افتاده‌است؛ بنابراین در صورتی که به این بند توجه ویژه‌ای داشته باشید، حتی در دادگاه‌ها هم می‌توانید پیروز باشید. نحوه پرداخت مبلغ قرارداد می‌تواند در بند یا ماده جداگانه درج شود.

تعهدات قراردادهای

در کلیه قراردادهای حقوقی، همواره مجموعه‌ای از تعهدات وجود دارد که هر یک از طرفین قرارداد، ملزم و متعهد به اجرای آن می‌باشند. در متن قرارداد علاوه بر موضوع قرارداد باید تعهدات طرفین نیز به صورت کامل و مشخص ذکر شوند. در قراردادهای پیمانکاری براساس شرایط عمومی پیمان، ابتدا باید تعهدات پیمانکار و سپس تعهدات کارفرما درج شود اما در سایر قراردادهای، درج این تعهدات به صورت توافقی می‌باشد و هر کدام به عنوان یک بند یا ماده جداگانه ذکر می‌شوند.

اگر کسی تعهد اقدام به امری را بکند یا تعهد نماید که از انجام امری خودداری کند، در صورت تخلف، براساس ماده ۲۲۱ قانون مدنی مسئول خسارت طرف مقابل است مشروط بر این که جبران خسارت تصریح شده و یا تعهد، عرفاً به منزله‌ی تصریح باشد و یا برحسب قانون، موجب ضمان باشد.

در صورت عدم ایفای تعهد با رعایت ماده‌ی فوق، براساس ماده ۲۲۲ قانون مدنی حاکم می‌تواند به کسی که تعهد به نفع او شده است اجازه دهد که خود او عمل را انجام دهد و متخلف را به تأدیه مخارج آن محکوم کند.

در مورد عدم ایفای تعهدات از طرف یکی از متعاملین، براساس ماده ۲۲۶ قانون مدنی طرف دیگر نمی‌تواند ادعای خسارت نماید مگر این که برای ایفای تعهد مدت معینی مقرر شده و مدت مزبور منقضی شده باشد و اگر برای ایفای تعهد، مدتی مقرر نبوده، طرف، وقتی می‌تواند ادعای خسارت نماید که اختیار موقع انجام با او بوده و ثابت نماید که انجام تعهد را مطالبه کرده است.

در صورتی که موضوع تعهد، تأدیه‌ی وجه نقدی باشد، حاکم براساس ماده ۲۲۸ قانون مدنی می‌تواند با رعایت ماده ۲۲۱، مدیون را به جبران خسارت حاصله از تأخیر در تأدیه دین محکوم نماید.

اگر متعهد به واسطه‌ی حادثه‌ای که رفع آن خارج از حیطه‌ی اقتدار اوست، نتواند از عهده تعهد خود برآید، براساس ماده ۲۲۹ قانون مدنی محکوم به تأدیه خسارت نخواهد بود.

هرگاه شرط در ضمن عقد، شرط فعل باشد اثباتاً یا نفیاً، کسی که ملتزم به انجام شرط شده است باید براساس ماده ۲۳۷ قانون مدنی آن را به جا بیاورد و در صورت تخلف، طرف معامله می‌تواند به حاکم رجوع نموده تقاضای اجبار به وفاء شرط بنماید.

هرگاه فعلی در ضمن عقد شرط شود و اجبار ملتزم به انجام آن غیرمقدور ولی انجام آن به وسیله شخص دیگری مقدور باشد، براساس ماده ۲۳۸ قانون مدنی حاکم می‌تواند به خرج ملتزم موجبات انجام آن فعل را فراهم نماید.

هرگاه اجبار مشروط علیه برای انجام فعل مشروط ممکن نباشد و فعل مشروط هم از جمله اعمالی نباشد که دیگری بتواند از جانب او واقع سازد براساس ماده ۲۳۹ قانون مدنی طرف مقابل حق فسخ معامله را خواهد داشت.

هرگاه محکوم به انجام عمل معینی باشد و محکوم علیه از انجام آن امتناع ورزد و انجام عمل به توسط شخص دیگری ممکن باشد براساس ماده ۴۷ قانون اجرای احکام مدنی محکوم له می‌تواند

تحت نظر دادورز (مأمور اجرا) آن عمل را وسیله دیگری انجام دهد و هزینه آن را مطالبه کند و یا بدون انجام عمل هزینه لازم را به وسیله قسمت اجرا از محکوم علیه مطالبه نماید (قانون اجرای احکام مدنی، ۱۳۹۴).

نشانی قراردادها

در قسمت نشانی طرفین قرارداد باید مشخصات کامل و شناسنامه‌ای و کد ملی و آدرس و شماره تلفن و اقامتگاه طرفین ذکر شود. مضافاً باید مشخص شود امضاکننده‌ی قرارداد نماینده است یا اصیل. این موضوع خصوصاً در قرارداد با شرکت‌ها اشکالاتی را به وجود آورده است.

اسناد و مدارک قرارداد

سندی که مطابق قوانین به ثبت رسیده براساس ماده ۷۰ قانون ثبت اسناد و املاک رسمی است و تمام محتویات و امضاهای مندرجه در آن معتبر خواهد بود مگر این که مجعولیت آن سند ثابت شود.

موافقت‌نامه

به استثنای قسمت‌هایی از موافقت‌نامه که باید در موقع امضای پیمان، اطلاعات آن تکمیل شود، اطلاعات سایر قسمت‌ها هنگام تهیه اسناد مناقصه به‌طور کامل و روشن، در محل‌های پیش‌بینی شده درج می‌گردد، تغییر دادن، کاستن عبارت‌ها یا کلمه‌هایی از موافقت‌نامه، یا افزودن به آن مجاز نیست و تنها محل‌های خالی باید تکمیل شود. در مقدمه موافقت‌نامه باید عنوان رسمی یا قانونی دو طرف پیمان درج شود. در موافقت‌نامه، موضوع، محل اجرا و مشخصه‌های اصلی پیمان به نحوی درج شود که محدوده عملیات معین باشد. در موافقت‌نامه، علاوه بر درج مبلغ که همان مبلغ پیشنهادی پیمانکار است، ضریب پیمان نیز با توجه به تعریف آن در شرایط عمومی، در محل مربوط به آن درج می‌شود.

انواع قراردادهای تیپ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی

قرارداد تیپ پیمانکاری (موافقت‌نامه)

پیمان با مترمربع زیربنا (سرجمع)

قراردادهای تیپ همان مشاوره‌ای

قراردادهای مهندس مشاور برای مطالعات ژئوفیزیک

قراردادهای مهندسی تأمین کالا و تجهیزات، طراحی و ساخت و نصب

قراردادهای ساخت و نصب

قراردادهای واگذاری لیسانس و دانش فنی برای فرآیندهای تولید محصول

انواع قراردادهای عمرانی براساس نحوه انعقاد پیمان جهت انجام موضوع پروژه

۱- قراردادهای پیمان کاری براساس فهرست بهاء

۲- قراردادهای پیمان مدیریت

۳- قرارداد براساس برآورد کلی با قیمت ثابت

۴- قرارداد براساس مترمربع زیربنا

۵- قراردادهای کلید در دست

۶- قراردادهای مهندسی، تدارک و اجراء

تعهدهای وثیقه‌ای (ضمانت انجام تعهدات، ضمانت حسن اجرا کار): وثیقه یعنی ضمانت ملک یا انواع دیگر دارایی‌ها که فرد وام‌گیرنده به وسیله‌ی آن، متعهد به تعهدگیرنده جهت ایجاد امنیت و اطمینان نسبت به عمل به تعهد می‌باشد.

ضمانت‌نامه: ضمانت‌نامه برای تضمین انجام صحیح و به موقع تعهدات پیمانکار (ضمانت‌خواه) در مقابل کارفرما (ذی‌نفع) طبق مفاد قرارداد منعقد شده بین آنها از طرف بانک صادر می‌شود که به موجب آن بانک ضمانت اشخاص حقیقی و حقوقی را در رابطه با انجام تکالیف و تعهدات موضوع قرارداد فی‌مابین ذی‌نفع (مضمون‌له) و ضمانت‌خواه (مضمون‌عنه) تا مبلغ مندرج در ضمانت‌نامه به‌عهده می‌گیرد. در صورت عدم انجام به موقع تعهدات از سوی ضمانت‌خواه با اعلام ذی‌نفع قبل از انقضای سررسید ضمانت‌نامه، بانک مبلغ مذکور را در وجه ذی‌نفع پرداخت نماید. اسناد اعتباری تضمینی به عنوان تضامینی مناسب در قراردادهای پیمانکاری برای حراست از منافع کارفرما در مقابل اجرای با تأخیر، سوء اجرا یا اجرا نشدن تعهد از سوی پیمانکار استفاده می‌شود (مافی، محسن‌زاده، ۱۳۹۴).

ارکان ضمانت‌نامه

متقاضی/مضمون‌عنه: ضمانت‌شده یا ضمانت‌خواه

ذی‌نفع/مضمون‌له: ضمانت‌گیر یا ذی‌نفع ضمانت‌نامه

ارکان ضمانت‌نامه به صورت دیاگرام ارتباطی در (شکل ۲) ترسیم شده‌است.

شکل ۳. مدت قراردادهای، مأخذ: نگارنده

تضمین‌ها در قراردادهای پیمانکاری به صورت مشروط یا بی‌قید و شرط مقرر می‌شوند. در تضمین مشروط، کارفرما در صورتی می‌تواند وجه تضمین را مطالبه کند که بتواند تخلف پیمانکار را اثبات نماید. برخی از تضمین‌ها نیز به صورت بی‌قید و شرط مقرر می‌شوند که به موجب آنها شخص ثالث متعهد می‌گردد به محض مطالبه کارفرما از عهده پرداخت برآید و اثبات تخلف پیمانکار، شرط مطالبه تضمین نیست. (کاظمی نجف‌آبادی، بیات، ۱۳۹۴).

آئین‌نامه تضمین در معاملات دولتی

مقررات آئین‌نامه در اجرای قانون ماده ۱ آئین‌نامه تضمین در معاملات دولتی و در مورد پیش‌پرداخت و مبلغ و نوع تضمین‌ها شامل قراردادهای خدمات مشاوره، مدیریت طرح، امور تحقیقاتی، امور پیمانکاری، ساخت تجهیزات و نصب، خرید ماشین‌آلات، تجهیزات، کالا، مواد و مصالح و قراردادهای حمل و نقل به تنهایی یا به صورت مجموعه‌ای از دو یا چند مورد از آنها می‌باشد.

انواع تضمین قراردادهای براساس ماده ۲ آئین‌نامه تضمین در معاملات دولتی از نظر موضوع کاربرد آنها در قرارداد به شرح زیر است:

تضمین شرکت در مناقصه

تضمین انجام تعهدات

تضمین پیش‌پرداخت

تضمین حسن انجام کار (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۹۴).

سهام شرکت‌های سهام عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به ماخذ هفتاد درصد ارزش روز آن.

مطالبات تأیید شده قراردادها از سوی دستگاه‌های اجرایی و ذی‌حسابان مربوط ملک و سهام با نام مورد وثیقه بابت تضمین، باید در دفاتر اسناد رسمی به رهن دستگاه‌های اجرایی درآید اوراق مشارکت می‌بایست بی‌نام بوده و به مسئول امور مالی تحویل داده‌شود. در ماده ۲۳۰ قانون مدنی در خصوص شرط معامله و وجه التزام (خسارات ناشی از عدم انجام تعهد) آمده‌است که: اگر در ضمن معامله شرط شده باشد که در صورت تخلف متخلف مبلغی به عنوان خسارت تأدیه نماید حاکم نمی‌تواند او را به بیشتر یا کمتر از آن چه که ملزم شده‌است محکوم کند (منصور، ۱۳۹۸ ج).

در قراردادهای پیمانکاری نیز آنچه که پیمانکار با تسلیم تضمین یا ضمانت‌نامه به پرداخت آن متعهد می‌شود، می‌توان خسارت ناشی از تخلف از قرارداد یا عدم انجام تعهدات قراردادی دانست که طرفین میزان آن را معین کرده‌اند. در واقع مضمون ماده ۲۳۰ قانون مدنی است (کاظمی نجف‌آبادی، بیات، ۱۳۹۴).

شروط قرارداد (شرایط عمومی و خصوصی قراردادهای همسان در طراحی و ساخت):

قرارداد همسان از منظر نظام فنی و اجرایی کشور قراردادی است که موافقت‌نامه، شرایط عمومی، شرح خدمات و حق الزحمه مصوب داشته باشد.

ماده ۱ شرایط عمومی پیمان: پیمان مجموعه اسناد و مدارکی است که در ماده ۲ موافقت‌نامه پیمان، درج شده‌است.

موافقت‌نامه براساس ماده ۲ شرایط عمومی پیمان، سندی است که مشخصات اصلی پیمان، مانند مشخصات دوطرف، موضوع، مبلغ و مدت پیمان، در آن بیان شده‌است.

ماده ۳ شرایط عمومی پیمان، مفاد همین متن است که شرایط عمومی حاکم بر پیمان را تعیین می‌کند (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۴).

حذبۀ عدالت سبب می‌شود تا دادگاه بتواند شروط گراف قرارداد را در مرحله اجرا تعدیل کند و از جمله، وجه التزام نامتناسب با خسارت واقعی را متعادل سازد یا غبن حادث را به حساب آورد و حوادث پیش بینی نشده را در اجرای قرارداد موثر شناسد. (کاتوزیان، ۱۳۸۰)

نتیجه گیری

این پژوهش با هدف آشنایی و شناخت طرفین به انواع قرارداد و بیان شرایط مورد قبول قرارداد و بررسی شرایط یک قرارداد، مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج متاثر از مطالعه پرونده‌های قضایی در محافل حقوقی، نشان می‌دهد عمده دعاوی حقوقی در محافل قضایی به دلیل شناخت کم طرفین به ضوابط حقوقی در قراردادهای فی‌مابین می‌باشد. آمارهای موجود و پیش‌بینی برای آینده با

مطالعات صورت گرفته در گذشته، نشان از افزایش دعاوی حقوقی در قراردادها دارد. نتایج مقاله نشان می‌دهد برای تحقق یافتن قراردادها به عمل و اتمام صحیح و بدون دعاوی حقوقی و طرح آن در محافل قضایی، لازم است طرفین از مشاورین حقوقی یا از دانش حقوقی لازم برای یک قرارداد کامل و بی نقص برخوردار شوند تا نسبت به تعهدات حقوقی خود آگاهی کافی و لازم داشته باشند. این مهم سبب می‌شود روند تحقق قرارداد با وقفه و مشکلات حقوقی مواجه نگردد و ضمن جلوگیری از سلب اعتماد عمومی جامعه، به موقع مناسب عملی گردد.

منابع و مراجع

- قانون کار با اصلاحات و الحاقات بعدی. تهران: ۱۳۶۶. مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی..
- حقوق قراردادهای، انعقاد، آثار و انحلال (۱۳۹۶). شیروی، عبدالحسین. تهران: انتشارات سمت.
- قانون مدنی با آخرین اصلاحیه‌ها و الحاقات و توضیحات و معانی لغات و اصلاحات همراه با قانون مسئولیت مدنی. (۱۳۹۹). منصور، جهانگیر (۳ج) به روز رسانی حسین زارعی تهران: دیدار.
- دوره مقدماتی حقوق مدنی: اعمال حقوقی - قرارداد - ایقاع. (۱۳۸۷). کاتوزیان، ناصر. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- قواعد عمومی قراردادها (۱۳۸۵). کاتوزیان ناصر. شرکت سهامی انتشار، تهران، چاپ هفتم، ج ۱
Robertson Andrew, "the Limits of Voluntariness in Contract MeI bourne Law School, Legal studies Research Paper, No. 140, January 2006
- حقوق داوری داخلی (۱۳۹۲). کریمی، عباس؛ پرتو، حمیدرضا تهران: انتشارات دادگستر.
- مطالعه تطبیقی اصول تفسیر قرارداد. موسوی، سیدفضل الله. موسوی، وکیلی مقدم، غلامی. ۱۳۹۱. فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال اول، شماره یک، ص ۲۱۳-۱۸۳
- حقوق مدنی، قواعد عمومی قراردادها. (۱۳۹۵). صفایی، سیدحسین. تهران: انتشارات میزان.
- قانون اجرای احکام مدنی. (۱۳۹۴). مصوبات مجلس شورا ۱۳۵۶. تهران: تدوین گروه علمی مؤسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش.
- مافی، همایون؛ محسن زاده، احمدعلی (۱۳۹۴). مقایسه اعتبارات اسنادی تجاری و تضمینی در حقوق تجارت بین الملل. مجله مطالعات حقوق تطبیقی، ۶ (۱)، ۳۰۱-۳۲۳.
- کاظمی نجف‌آبادی، عباس؛ بیات، زهرا (۱۳۹۴). ماهیت تضمین‌های پیمانکاری و نحوه‌ی ضبط و شرایط مطالبه‌ی ضمانت‌نامه‌ها در حقوق ایران و قراردادهای نمونه‌ی فیدیک. مطالعات حقوق تطبیقی، ۷ (۲)، ۶۶۹-۶۹۲.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۹۴). آئین‌نامه تضمین معاملات دولتی. مصوبات هیات وزیران. تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس اسلامی.
- ستایش قرارداد یا ادارهٔ قرارداد. (۱۳۸۰). ناصر کاتوزیان. مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی شماره ۵۲.